

אי [אם] המדובר בתמורה של קרבן אשם – הרי גמירי לה [למודה היא כהלכה למשה מסיני] שתמורת אשם לרעייה אזלא [הולכת]. ואין צורך אם כן למעט זאת מן הכתוב! שכן כלל הוא: כל שבחטאת דינה שהיא מתה (מובלת למיתה, ובכללן תמורת חטאת), באשם רועה עד שייפול בה מום

ותיפדה ודמיה יפלו לעולה. ומשיבים:

לעולם מדובר בכרייתא זו בולד ובתמורת חטאת, ובאשר לשאלה, מדוע נזקקים אנו לפסוק הממעט אותם, שהרי הלכה למשה מסיני היא, יש להשיב: הילכתא גמירי לה [הלכה למשה מסיני למודה היא] דווקא לענין המיתה, ואילו קרא למעוטי [הפסוק כא למעט] אותם לענין ההקרה, שאין מקריבים אותם. ותוהים על כך: והרי הא בהא תליא [ו] בוז, דין ההקרה בדין המיתה תלויה]. וכיון שלמיתה היא אזלא [הולכת] – ממילא מובן שהיא לא קרבה! אלא יש לומר כי הלכתא [ההלכה למשה מסיני] – באה לענין קרבן החטאת, ואילו קרא [הפסוק] – בא למעוטי [למעט] תמורת אשם. ושואלים: הא נמי הילכתא גמירי לה [ו] גם כן הלכה למשה מסיני למודה היא]. דאמרי [שכן אמרו]: כל שבחטאת מתה, באשם רועה! אלא, קרא מיבעי ליה [הפסוק] צורך [ו] להשיענו דין נוסף, דאי [שאם] עבר ומקריב [והקריב] ולד חטאת או ולד אשם וכן תמורת חטאת באיסור עשה, שהרי מיעוט הכתוב ממצות עשה [שנאמרה לענין ולד עולה ושלמים], ולאו הבא מכלל עשה – עשה.

א עוד שנינו בכרייתא כי ר' עקיבא חולק על ר' ישמעאל ואומר כי אינו צריך פסוק זה "רק קדשיך..." (דברים יב, כו–כו) למעט ולדות ותמורת שאר הקדשים מהקרה על המזבח, שכן מן הפסוק הנאמר בדין האשם ("אשם הוא", ויקרא ה, יט) למדים אנו שרק הוא (האשם עצמו) קרב על המזבח, ואין תמורתו קריבה. ושואלים: למה לי קרא [הפסוק] זה ללמדנו שאין תמורת האשם קריבה על המזבח, והא הילכתא גמירי לה [והרי הלכה למשה מסיני למודה היא] שתמורת האשם רועה ("כל שבחטאת מתה – באשם רועה"), ואינה קריבה! ומשיבים: אין הכי נמי [אכן, כך גם כן]. שאין צורך בדרשת הכתוב, אלא קרא [פסוק] למה לי (מהו מלמדנו) – יש לומר כי מיבעי ליה [נצרך לו] ללמדנו כהלכה זו שאמר רב הונא, שכן אמר רב הונא: בהמת קרבן אשם שניתק (נעתק, נפסל מהקרה, וכגון שנתכפרו בעליו בקרבן אחר) ודינו לרעייה עד שיפול בו מום, וייפדה, ויביאו בדמיו עולה, ועמד הבעלים לפני שנפל בו מום ושחטו סתם, בלא כוונה מיוחדת – כשר, וקרב לשם עולה. ולדין ההלכה: רק אם ניתק לרעייה – אין [כן] כשר לשם עולה, ואולם אם לא ניתק לרעייה – לא, אינו כשר. מאי טעמא [מה הטעם, המקור לכך בתורה]? שכן אמר הכתוב באשם "הוא" – להדגיש: בהווייתו יהא, שעדיין הוא אשם.

בעמוד הקודם הובאו שתי ברייתות בהם נלמד דין ולד השלמים שהוא שלמים. האחת למדה זאת מהכתוב "אם זכר אם נקבה" (ויקרא ג, א), והשניה מהכתוב "תשא ובאת" (דברים יב, כו). ושואלים: להאי [לזה] התנא (בכרייתא השניה) דקא יליף [שהוא לומד] את דין ולדות השלמים שהם כשלמים מהני קראי [מהמקראות הללו]. "תשא ובאת" (דברים יב, כו), תיפוק לי [תצא לו, תילמד] הלכה זו מהמקראות "זכר" ו"נקבה" (ויקרא ג, א), כדרך שנלמד הדבר בכרייתא הראשונה? ומשיבים: אין הוא לומד ממקרא זה, שכן הכתוב ההוא מיבעי ליה [נצרך לו] לעניינו של ולד בעלי מומין, ולתמורת בעלי מומין. ושואלים על כך: ותיפוק לי כולו מהאי קרא [ויצאו לו, ויילמדו, כולם. כל הדינים, הן של ולדות ותמורות שלמים והן של ולדות ותמורות בעלי מומים, מהפסוק הזה]. וכדרך שנלמד בכרייתא הראשונה! ומשיבים: הלשון "אם" ("אם זכר", "אם נקבה") לא משמע ליה [אינו נראה לו] שבא ללמד, שכן אין היא מיותרת אלא צורת לשון המקובלת במקרא. ושואלים לצד האחר: ולהאי [ולזה] התנא בכרייתא הראשונה, דנפקא ליה [שיוצא לו, שלשיטתו למדים] מהכתוב "זכר" "אם נקבה" את כל הדינים כולם, אם כן בכתוב "תשא ובאת" מה עביד להו [עושה בו, מה נלמד ממנו]? ומשיבים: כתוב זה בא ללמד הלכה אחת, שהבעלים חייבים להביא את קרבנותיהם למקדש, בעת שעולים לרגל, אפילו ממירעייהו [מהמרעה שלהם], שלא יתעצלו מלחפשם ומלקחתם, ולא ידחו את

והא בהא תליא – מיוצא הוא דקא מוסיב. קאי עולה בעשה – בין כשתואת ואשם [קאי] בעשה, דמשמע "רק קדשיך" – אלו תמורת עולה ושלמים וולדן ותמורתן. דכתיב צמריה "ועשי עולותיך" וגו' – ולא שר קדשים, כגון חטאת ואשם, ולאו הנא מכלל עשה – עשה. והא הילכתא גמירי לה – דכל שכתואת מתה – באשם רועה. ותמורת חטאת – מתה, באשם רועה, וכשיכתאז יפלו דמיו לנדת לנדת, דהיינו עולה. אשם שניתק לרעייה – אשם השלים לרועה, וקדם ושחטו סתם עד שלא נכתאז – כשר לעולה, דהא קמתיה לשם עולה קאי, לדימיס. לא ניתק לא – ואף על פי שכיפרו נעלו. הואיל ועדיין לא ניתק דינו לרעייה, ושחטו סתם – פסול לגמרי. מאי טעמא דאמר קרא אשם הוא בהווייתו יהא – ועדיין אשם הוא, ולא חוי לאקרוביה לאשם, הילכן פסול. ותיפוק לי כולו מיינה – דהא כולו דרשינן לכו לעיל מיניה. תשא ובאת אפילו ממרעייהו – האו "תשא ובאת" לאו לולדות ותמורות אחא, אלא לקדשים עמון, דקא מוסיב לו לאיתויי ייחא, אפילו הן צמריה צמרה, והגיע זמן הרגל לעלות – לא יאמרו: "איני טורח אחיין לנדקן צמרה ולהוליקן, אצל אמתיך לי עד פעם אחרת".

אי דאָשֶׁם – גְּמִירִי לֶהּ דְּלַרְעִיָּה אָזְלָא! דְּכָל שֶׁבַחֲטָאֵת מְתָה – בְּאָשֶׁם רוֹעָה לְעוֹלָה. – לְעוֹלָם בְּחֲטָאֵת, וְהִילְכְתָא גְּמִירִי לֶהּ – לְמִיתָה, וְקָרָא לְמַעוֹטִי לְהִקָּרְבָה. וְהָא בְּהָא תַלְיָא! פִּינָן דְּלְמִיתָה אָזְלָא – מִמִּילָא לֹא קָרְבָה! אָלָא, הִלְכְתָא – לְחֲטָאֵת, וְקָרָא – לְמַעוֹטִי תַמּוֹרֵת אָשֶׁם. – הָא נִמִי הִילְכְתָא גְּמִירִי לֶהּ, דְּאִמְרֵי פִל שֶׁבַחֲטָאֵת מְתָה – בְּאָשֶׁם רוֹעָה! אָלָא, קָרָא מִיבְעֵי לִיָּה, דָּאִי עֶבֶר וּמְקָרִיב – קָאִי בַעְשָׂה.

א "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֵינּוּ צָרִיךְ כּוֹ, הוּא קֶרֶב וְאֵין תַּמּוֹרְתוֹ קֶרִיבָה". לִמָּה לִי קָרָא? וְהָא הִילְכְתָא גְּמִירִי לֶהּ! – אֵין הֶכִי נִמִי, אָלָא קָרָא לִמָּה לִי? מִיבְעֵי לִיָּה לְכַדְרֵב הוֹנָא, דְּאִמְרַר רַב הוֹנָא: אָשֶׁם שְׁנִיתָק לְרַעִיָּה וּשְׁחָטוּ סָתָם – פְּשֵׁר לְשֵׁם עוֹלָה. – נִיתָק – אֵין, לֹא נִיתָק – לֹא, מֵאִי טַעְמָא? "הוּא" – בַּהוֹוִיתוֹ יְהֵא.

וְלֶהָאִי תַנָּא דְּקָא יְלִיף מֵהַנִּי קְרָאִי, תִּיפּוֹק לִי מִ"זָכַר" ו"נִקְבָה"! – הֵהוּא מִיבְעֵי לִיָּה לְוֹלֵד בְּעֵלֵי מוּמִין, וְלְתַמּוֹרֵת בְּעֵלֵי מוּמִין. – וְתִיפּוֹק לִי כּוֹלְהוּ מֵהָאִי קְרָא! – "אִם" לֹא מַשְׁמַע לִיָּה. וְלֶהָאִי תַנָּא דְּנִפְקָא לִיָּה מִ"זָכַר" "אִם נִקְבָה", "תִּשָּׂא וּבֵאת" מָה עִבִיד לְהוּ? – אֲפִילוּ מִמִּירְעִיָּהוּ.

איתא, אמר רב הונא אמר רב: אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם – כשר לעולה. אלמא לא בעי עקירה. אי הכי מאי איריא ניתק? אפילו כי לא ניתק נמי! ומשני: גזירה (לפני כפרה אטו לאחר כפרה). ועוד קשה: דהא אמר דלשם עולה כשר. הא אמר בכלול התלמוד דהלכה למשה מסיני: כל שבחטאת מתה – כשר רועה! לכן נראה [לרבנו תם] דהלכה למשה מסיני נגמרה באשם דקריבה עולה. והא לא גרסינן: ניתק אין לא ניתק לא, אלא גרסינן: אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם – כשר לעולה, דאמר קרא "הוא" – בהווייתו יהא. פירוש: בהווייתו שהוא עתיד להיות, דהיינו עולה, ובאותה הוויה יהא מעתה. ומשום הכי, אפילו סתם – כשר לעולה, דלא בעי עקירה. ומיהו, איצטרך ההלכה למשה מסיני. דאי לאו הכי – לא הוה ידעינן מה הויה אית בה. וללשון דאמר (בפסחים) ב"אלו דברים" (עג, א), ושחטו לשם עולה – כשר. פירוש: אבל סתמא לא יהא כשר, דבעי עקירה. מאי טעמא – דאמר קרא "הוא" בהווייתו יהא. פירוש: בהווייתו שהיה עתה יהא, דיעקרנו לעולה. ומיהו, איצטרך ההלכה למשה מסיני. דאי לאו הכי – לא הוה אמינא שיהא כשר לעולה, אפילו על ידי עקירה.

אפילו ממרעייהו – פירש רש"י: אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל – לא יאמר "איני טורח אחייהם לבקשם באגם ולהוליקם, אבל אמתין לי עד פעם אחרת". לישנא אחרת: "אפילו ממורגיהו" – כלומר, אפילו הן דשין את התבואה במורגים, עד כאן לשוננו. ולא נהירא, שהרי אסור היה בעבודה! ורבינו יצחק מפרש: מדארגייהו, אפילו הן דלות בשר. דסלקא דעתך אמינא: כיון שהם תשושי כח – אינו צריך להעלותם, הואיל ואינו תחילת הקדש, כגון ולדות ותמורות. "כי שחטו הבקר" (שמואל ב' ו) מתרגמינן: ארי איתמרנו תורתא. והרב רבינו יצחק בר שניאור פירש: "ממרעייהו" – אפילו ממקום שמותר לרעותה ולגדלה, דהיינו בחוף לארץ, דאין מגדלין בהמה בארץ ישראל. וזו היא הדרשה דאיתא בספרי: "רק קדשיך אשר יהיו לך" – מכאן שבמיאין קדשים מחוף לארץ. יכול אף בכור ומעשר כן? – תלמוד לומר "רק", ומה

מיותרת אלא צורת לשון המקובלת במקרא. ושואלים לצד האחר: ולהאי [ולזה] התנא בכרייתא הראשונה, דנפקא ליה [שיוצא לו, שלשיטתו למדים] מהכתוב "זכר" "אם נקבה" את כל הדינים כולם, אם כן בכתוב "תשא ובאת" מה עביד להו [עושה בו, מה נלמד ממנו]? ומשיבים: כתוב זה בא ללמד הלכה אחת, שהבעלים חייבים להביא את קרבנותיהם למקדש, בעת שעולים לרגל, אפילו ממירעייהו [מהמרעה שלהם], שלא יתעצלו מלחפשם ומלקחתם, ולא ידחו את

אבל יש מהראשונים (תוס', ויעיין תוס' רשב"א לפסחים עג, א, ועוד) הסבורים, שכל דין ניתוק לרעייה אינו אלא תקנת חכמים, אבל מן התורה, כיון שלא נראה לאשם – הריהו נעשה ממילא עולה. וצריך לפי זה למוחק את גירסת הדרשה: "ניתק – אין, לא ניתק – לא, מאי טעמא? אמר קרא "הוא" – בהווייתו יהא" (כמו הגירסה במקבילות). ודרשת הכתוב מובנת באופן שונה לגמרי: מדוע אם שחטו כשר כעולה – משום שמתחילה הוא מיועד לעולה אם יפול בו מום, ולכן הרי הוא בהווייתו.

אורה ההלכה
כל שבחטאת מתה באשם רועה – כל קרבן אשם שאינו יכול לעלות לבעליו לחובתו (וכגון תמורת אשם, או שמתו בעליו, או שכבר נתכפרו בעליו בבמה אחרת, כשאבד אשמו ולבסוף נמצא) – ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה. שכלל הוא שכל שבחטאת תמות – באשם ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה. כגמרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"ד הי"ז).
אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם וכו' – כל אשם שניתק לרעייה, אם הקריבו עולה – כשר. כרב הונא. (רמב"ם שם הי"ז).

מסורת הש"ס

- א. נזיר כהב. בייק קיב. בכורות טז, א. ילקיש תורה תנט. תקלו. תתפד.
- ב. (הלימוד) שבת קלה, ב. מגילה ו, ב. נזיר יח, ב.
- ג. פסחים עג, א. נזיר כה, ב. זבחים ה, ב. קיב, א. קטוב, ב. מנחות ד, א. תמורה יח, א. ילקיש תורה תנט. תעט. תצא. תתפד.

גרסות

אי דאשם בכתי"מ: **אי אשם** ובש"מ: **אי לולד** דתמורת אשם.

גמירי לה – רועה בכתי"מ: **זכר הוא ולא בר** אולויה הוא.

לעולם בחטאת והלכתא גמירי לה בכתי"מ ועוד: **לעולם הלכתא גמירי לה** ובש"מ: **לעולם בולד חטאת והלכתא גמירי לה**.

וקרא למעוטי – הלכתא לחטאת בכתי"מ חסר קטע זה.

דאמרי כל שבחטאת בכתי"מ: **והאמרת כל שבחטאת** ויש בכתי"מ: **דהא אמרת כל שבחטאת**.

דאי עבר ומקריב יש בכתי"מ: **דאי עבד ואקריב**.

קאי בעשה בכתי"מ: **קאי עליה בעשה**.

ניתק אין – בהווייתו יהא בתו"י ועוד אינם גורסים משפט זה.

מאי טעמא הוא בהווייתו יהא בכתי"מ, ברש"י ועוד: **מאי טעמא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא**.

אם לא משמע ליה בכתי"מ: **לא משמע ליה**.

והאי תנא דנפקא ליה מזכר בכתי"מ ובש"מ: **והאי תנא דנפקא ליה מאם זכר**.

אפילו ממירעייהו יש בכתי"מ: **אפילו ממרגייהו**.

עיונים

דאי עבר ומקריב קאי בעשה שאלו ראשונים: שאם כן מהו זה שאמר ר' עקיבא על דרשת ר' ישמעאל מ"רק" שבשאר קדשים (פרט לשלמים) ולדן ותמורתם אינם כמותם, "אינו צריך..."? והלא דרשת ר' ישמעאל נצרכת לענין איסור עשה בהקרבן! והשיבו כי ר' עקיבא סבר שלדעת ר' ישמעאל לא התקבלה הלכה זו של חמש חטאות המתות, וממילא לא שייך לומר כל שבחטאת מתה – באשם רועה, ומשום כך הקשה עליו "אינו צריך". ואולם, לפי האמת, אף ר' ישמעאל סבור כהלכה זו של חמש חטאות המתות, והכתוב בא לאיסור עשה (תוס' נזיר כה, ב).

ויש מן האחרונים שפירש באופן אחר: כיון שללא ניתוק לרעייה האשם פסול כשיטת רב הונא אף אם שחט סתם. ולדעת ר' עקיבא הוא באזהרה הכללית של "מחוטר זמן", שכן בזמן שחייב הוא ברעייה (עד שייפול בו מום) ממילא אסור הוא בהקרה משום לאו הבא מכלל עשה, ומשום כך אין צורך לדרשת הכתוב (חדושי ר' מאיר שמוחה. יוסי"ד).
אשם שניתק לרעייה כלומר, אשם שנעתק מהדין הקבוע לו, שלא ניתן להקריבו, כגון שמתו או שנתכפרו בעליו ובית דין החליטו כי שוב אינו אשם, ויש להוציאו לרעייה עד שיפול בו מום, ויביאו מדמיו עולה. ונלמד מקור דין זה מן האמור באשם "הוא" – שיישאר בהווייתו כאשם. ועל כל פנים משמע שדין זה מן התורה.

לישנא אחרינא: אפילו ממורגייהו — אפילו הן דשין את התבואה צמורגייהו. דאמרין צממאות ד"הקומץ רצה" (כג,א): מאי מוריגי? — עזי דקורקסא דדייסי דישמא. נטר גדול מנוקב ויתדות קטועות צו, ונחתין אומן על התבואה ומריעיטין עליו את הנהמות, ואתא קרא למימר דלס דשה הנהמה שאתה רוצה להקדיש, ודרכך מוכן לעלות לרגל — לא תאמר: "הואיל ודשה, אמתיך עד זמן אחר", אלא קמנה ולן לך.

משנה לא יקרב שלמים — אלא כונסו לכיפה ומת. ומדרבנן, ומשוס גזירה דלקמן. דודאי מסיני לא גמירי אלא חמש טטאות ממות. לא נחלקו על וולד וולד שלמים ועל וולד וולד תמורה — צממא מפרש לה. **גמרא** ואם זבח שלמים — ודייש להאי "אס" כמו אס צנירי. וחילופיה — כגון אצרה והפריש אחרת תחמיה ונמנאת הראשונה, והרי שמיהן עומדות. תלמוד לומר אם על תודה — האי "אס" מרצה לכולה דקרב להו, ולא פליג רבי אליעזר. גזירה — אי אמרת וולד שלמים יש לו תקנה — אחי לשהייה לאס עד שתלך, ויגדל עדריס מן הולדות, ואתו צהו לדי גזירה ועבודה. ונחמה היינו טעמא דלא גזרי — משוס דתודה לא שכיחא כשלמים. היכי קתני — האי "שלא יקרב" דקאמר רבי שמעון, ריש מילמיה היא, והכי קאמר: "לא נחלקו שיאמר רבי אליעזר לא יקרב, אלא ודאי יקרבו". או סוק מילמיה היא, והכי קאמר: "לא נחלקו, דודאי לא יקרבו", אפילו לרצנן. מי מודה רבי אליעזר צהו דאישמכתן להון דרי אי לא (וולד וולד) אישמכתן להו דרי, דאין אדם נוכח שמשלמים צהו, ואין לגזור שמה יראו אחריס שזה מקריען וישהו את שלמיהן לזורן ולדות לגדל מהן עדריס. אקראי בעלמא הוא — ולא שכיח לשהמו כל קך.

תוספות

ראית לרבנות אלו ולהוציא את אלו! אחר שריבה הכתוב ומיעט, מרבה אני את אלו שאין להן פרנסה במקומן, כלומר אין נאכלין במומן בחוץ לארץ, ומוציא אני את אלו שיש להן פרנסה במקומן, כלומר שנאכלין במומן בחוץ לארץ.

רבי אליעזר אומר וולד שלמים לא יקרב — ומדרבנן הוא, כדמפרש בגמרא: שמה יגדל ממנו עדריס עדריס.

וחכמים אומרים יקרב — צריך עיון: חכמים היינו תנא קמא!

וחילופיה — היינו אבדה והפריש אחרת תחמיה ונמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות.

אמר רבי אליעזר לא נחלקו על וולד וולד שלמים ועל וולד וולד תמורה שלא יקרב — בהא פליגי אמוראי בגמרא, רבה אמר: מסתברא שלא נחלקו שלא יקרבו, אלא יקרבו. ורבי יהושע בן לוי אמר: לא נחלקו שיקרבו, אלא לא יקרבו. ולפי דברי רבי יהושע בן לוי איכא שלש מחלוקות בדבר: תנא קמא דרבי שמעון סבר אליבא דתנא קמא כולהו קרבי, ולרבי אליעזר כולהו לא קרבי, ורבי שמעון סבר דכולי עלמא אחר וולד ראשון דלא קרבי, ולא פליגי אלא בולד ראשון, ובגמרא מפרש טעמייהו.

לשנות בהם "לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בכלל אם יקרבו או שלא יקרבו ולדות הולדות, אלא לדעת הכל (ואף ר' אליעזר מודה בכך) יקרבו", או דילמא [שמא]. כך יש לשנות: "לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בולדות ולדות אלה שלדעת מי מהם יקרבו, אלא לדעת הכל (ואף לדעת חכמים) לא יקרבו?" **אמר רבה: מסתברא** [מסתבר] לומר שכך הוא נוסח הדברים: "לא נחלקו בולדות ולדות שלא יקרבו, אלא לדעת הכל יקרבו". **מאי טעמא** [מה טעם] הדבר? — שכן **עד כאן לא שמענו כי פליג** [וזלך] ר' אליעזר עליה דרבנן [על חכמים] ואמר שלא יקרבו אלא בולד עצמו, אבל וולד וולד — לא אסר ר' אליעזר להקריבו, שכן **אקראי בעלמא** [דבר מוזמן סתם] הוא, שאין זה דבר מצוי שישוה אותם עד שהיו להם ולדי ולדות. ואילו ר' יהושע בן לוי אמר: נוסח המשנה הוא "לא נחלקו בולדות ולדות שיקרבו, אלא לדעת הכל לא יקרבו". **מאי טעמא** [מה טעם] הדבר? — שכן **עד כאן לא שמענו כי פליגי רבנן עליה** [וזולקים חכמים על] ר' אליעזר ואומרים שיקרבו, אלא בולד שלמים, אבל וולד וולד — מתוך מעשיה (התוצאה של מה שעשה בה, שהשהה אותה) **ניכרת מחשבתו שלגדל קא בעי ליה** [הוא רוצה אותן] ולכן לא יקרבו, כדי שלא יגדלו מלכתחילה לשם כך.

עיונים

ממורגייהו רשיי פירש שהכוונה לדישת התבואה ממוריגים. אכן הקשו תוס' עליו שהרי אסור לעבד בקדשים! ויש פירש שנכנסו הבהמות מעצמן על תבואת הגורן ועל המוריגים, ודשו, ולא עבד בהם במתכוון (רבינו גרשום). ואולם הקשו עליו, שהרי אף במקרה זה חייב הבעלים להורידם מהדישה מדרבנן! ופירשו את דברי רש"י בזמן שאמר הבעלים להפריש מהדישה, ולא הפריש, ובא הכתוב ומלמדנו שפירשן. אכן, יש להעיר כי בפירוש רש"י במקום אחר (במסכת ביצה י"ב, וכן משמע בסוף פרשת פינחס) משמע שזמן שאמר ולא הפריש, אין מצוה ב"עשה" להקריב ברגל ראשון (שפ"א. יו"ד).

שוא יגדל מהם עדריס עדריס וכשלא באיסור גזוה ועבודה שיש בפסולי המוקדשים גם לאחר שנפדו. ומדברי רש"י (בכורות לג, ב) נראה כי החשש אינו לעדריס עדריס שיוולדו מהם, שהרי אין כל קדושה בולדות הולדים לאחר פדוין, אלא שמה ישהה אדם אצלו את פסולי המוקדשים עצמם, עדריס עדריס, עד שיוזמו לו אנשים הצריכים עורות שלמים כדי

לבאדם לרגל הבא. **לישנא אחרינא** [לשון אחר]: בא כתוב זה ללמד שאפילו **ממורגייהו** [מן המורג, כלי הדישה] יש לקחת את הבהמות אותן הוא רוצה להקדיש, ועתה הוא עומד לעלות לרגל, ואל ידחה את הבאתן.

ב משנה במשנה הקודמת שנינו שדין ולדות השלמים הריהו כדין השלמים, ומוסיפים כי בדבר זה נחלקו חכמים, שר' אליעזר אומר: וולד שלמים לא יקרב שלמים, אלא יסגרנו במקום שבו לא ינתן לו מזון, וימות (רש"י). ואילו חכמים אומרים: יקרב כשלמים. ובהסבר מחלוקתם, אמר ר' שמעון: לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על הולד שנוולד לוולד שלמים, וכן על הולד שנוולד לוולד תמורה — שלדעת הכל לא יקרב. על מה נחלקו — על הולד של השלמים עצמו, שבזה ר' אליעזר אומר: לא יקרב, וחכמים אומרים: יקרב. ובענין זה העיד (מסרו במסורת מפי רבותיהם) ר' יהושע ור' פפיס על וולד שלמים שיקרב שלמים. אמר ר' פפיס: אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים, ואכלנוה מבשרה בחג הפסח, ואכלנו לאחר מכן את בשר וולדה כקרבתן שלמים בחג (ברגל אחר).

ב משנה **רבי אליעזר אומר:** וְלֹד שְׁלָמִים לֹא יִקָּרַב. שְׁלָמִים, וְעַל וְלֹד וְלֹד תַּמּוּרָה – שְׁלֹא יִקָּרַב, עַל מֵה נַחֲלָקוּ – עַל הַיֶּלֶד, רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: לֹא יִקָּרַב, וְחֲכָמִים אֹמְרִים: יִקָּרַב. הָעֵיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי פְּפִיָּס עַל וְלֹד שְׁלָמִים שְׁיִקָּרַב שְׁלָמִים. אָמַר רַבִּי פְּפִיָּס: אֲנִי מְעִיד שֶׁהָיְתָה לָנוּ פֶּרֶה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים, וְאָכַלְנוּהָ בַּפֶּסַח, וְאָכַלְנוּ וְלֹדָהּ שְׁלָמִים בַּחֲגִי. **ג גמרא** אָמַר רַבִּי אָמִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – אָמַר קְרָא "וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוּ לַה'". "וְאִם" – וְלֹא וְלֹד. אָמַר לִיה רַבִּי חֲיִיא בַר אֲבָא לְרַבִּי אָמִי: אַלָּא מַעֲתָה, אִם עַל תּוֹדָה יִקָּרְבוּנוּ", הָכֵי נַמִּי ד'אָם" וְלֹא וְלֹד? וְכִי תֵימָא: הָכֵי נַמִּי, וְהָתַנְיָא: וְלֹדָהּ וְתַמּוּרָתָהּ וְחִילוּפֶיהָ מִנִּין? – תַּלְמוּד לֹמַר "אִם עַל תּוֹדָה", מִכָּל מְקוֹם! אַלָּא אָמַר רַבִּי חֲיִיא בַר אֲבָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֵינֵינוּ טַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – גְּזִירָה שְׁמָא יְגַדֵּל מְהֵם עֲדָרִים עֲדָרִים. ד' אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא נַחֲלָקוּ כו'. אֵיבַעְיָא לְהוּ: הֵיכִי תִנִּי, "לֹא נַחֲלָקוּ שְׁלֹא יִקָּרְבוּ, אַלָּא יִקָּרְבוּ", או דִּילְמָא: "לֹא נַחֲלָקוּ שְׁיִקָּרְבוּ, אַלָּא לֹא יִקָּרְבוּ"? אָמַר רַבְּהַ: מִסִּתְפָּרָא, "לֹא נַחֲלָקוּ שְׁלֹא יִקָּרְבוּ, אַלָּא יִקָּרְבוּ", מַאי טַעְמָא? – עַד כָּאן לֹא פְּלִיג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עַלֶיהָ דְרַבְּנָן אַלָּא בּוֹלָד, אַבְל וְלֹד וְלֹד – אַקְרָאֵי בְּעַלְמָא הוּא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּן לְוִי אָמַר: "לֹא נַחֲלָקוּ שְׁיִקָּרְבוּ, אַלָּא לֹא יִקָּרְבוּ", מַאי טַעְמָא? – עַד כָּאן לֹא פְּלִיגֵי רַבְּנָן עַלֶיהָ דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אַלָּא בּוֹלָד, אַבְל וְלֹד וְלֹד – מִתּוּךְ מַעֲשֵׂיהָ נִיפְרַת מִחֻשְׁבָתוּ דְלָגְדַל קָא בְּעֵי לִיהָ.

ג גמרא שנינו במשנה כי שיטת ר' אליעזר היא שולד שלמים אינו קרב שלמים. ובענין זה אמר ר' אמי, אמר ר' יוחנן: מאי טעמא [מה הטעם]. מקור שיטתו של ר' אליעזר? — שכן אמר קרא [הכתוב] בתחילת פרשת השלמים "ואם זבח שלמים קרבנו לה'" (ויקרא ג, א). והלשון "ואם" שניתן לקרוא "ואם" באה להורות: ולא וולד. אמר ליה [לר] ר' חייא בר אבא לר' אמי בשאלה: אלא מעתה שכן נדרש הכתוב "אם", הכתוב "אם על תודה יקריבנו" (שם ז, יב), אם כן לכאורה הכי נמי [כ] גם [כ] יידרש באותו אופן: "אם" — ולא וולד, שולד התודה אינו קרב וכי תימא [ואם תאמר]: הכי נמי [אכן כן] גם [כ], שלדעת ר' אליעזר אף וולד התודה אינו קרב כקרבת תורה, והתניא [והרי שנויה ברייתא] כדין התודה: ולדה של התודה, ותמורתה של התודה, וחילופיה (הבהמה המובאת לקרבן תודה במקום קרבן תודה שאבד, ולאחר מכן נמצא אותו קרבן, ועתה שתיהן עומדות לפניו להקריבה), מנין שדינים של כל אלו להקריבה כתודה עצמה? — תלמוד לומר "אם על תודה יקריבנו" — והרי זה בא לרבות מכל מקום (כל אופני התודה) שקרבים כתודה! אלא אמר ר' חייא בר אבא, אמר ר' יוחנן: היינו טעמא [זהו הטעם] של שיטת ר' אליעזר שאין ולדות השלמים קרבים — אין זה מדין תורה, אלא גזירה שגזרו חכמים על ולדות השלמים שלא יקרבו, וטעם הגזירה: שאם נאמר שהולדות קרבות, יש לחשוש שמא ימתנו הבעלים, וישאירו את האמהות אצלם לזמן רב, עד שיגדל מהם עדריס עדריס כדי למוכרם לצרכי שלמים.

ד עוד שנינו במשנה שאמר ר' שמעון מחלוקתם של ר' אליעזר וחכמים שלא נחלקו על וולד וולד שלמים ועל וולד וולד תמורה שלא יקרב, ועל מה כן נחלקו? — על הולד...". ובדברי ר' שמעון אלה איבעיא להו [נשאלה להם]. לחכמים. היכי תני [איך בדיוק שנינו הדברים]. האם יש להם ולדות ולדות הולדות, אלא לדעת הכל (ואף ר' אליעזר מודה בכך) יקרבו, או דילמא [שמא]. כך יש לשנות: "לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בולדות ולדות אלה שלדעת מי מהם יקרבו, אלא לדעת הכל (ואף לדעת חכמים) לא יקרבו?" **אמר רבה: מסתברא** [מסתבר] לומר שכך הוא נוסח הדברים: "לא נחלקו בולדות ולדות שלא יקרבו, אלא לדעת הכל יקרבו". **מאי טעמא** [מה טעם] הדבר? — שכן **עד כאן לא שמענו כי פליג** [וזלך] ר' אליעזר עליה דרבנן [על חכמים] ואמר שלא יקרבו אלא בולד עצמו, אבל וולד וולד — לא אסר ר' אליעזר להקריבו, שכן **אקראי בעלמא** [דבר מוזמן סתם] הוא, שאין זה דבר מצוי שישוה אותם עד שהיו להם ולדי ולדות. ואילו ר' יהושע בן לוי אמר: נוסח המשנה הוא "לא נחלקו בולדות ולדות שיקרבו, אלא לדעת הכל לא יקרבו". **מאי טעמא** [מה טעם] הדבר? — שכן **עד כאן לא שמענו כי פליגי רבנן עליה** [וזולקים חכמים על] ר' אליעזר ואומרים שיקרבו, אלא בולד שלמים, אבל וולד וולד — מתוך מעשיה (התוצאה של מה שעשה בה, שהשהה אותה) **ניכרת מחשבתו שלגדל קא בעי ליה** [הוא רוצה אותן] ולכן לא יקרבו, כדי שלא יגדלו מלכתחילה לשם כך.

מסורת הש"ס
ד. תמורה י"ב, ב.
ה. עדויות פ"ז מ"ו, ר"ה ל"א.
ו. עיני מנחות ע"ב, ת"יכ ויקרא ז', יב. ילק"ש תורה תצה.
ז. בכורות ט"ב, לג, ב. תמורה כ"ד, א. ירושלמי מע"ש פ"א ה"ב. שם ביצה פ"ג ה"ז.

גדרות

לישנא אחרינא ממורגייהו בכתי"מ חסרות מילים אלו. **רבי אליעזר אומר וולד שלמים** יש בכתי"ו: ר' אליעזר אומר חזה ושוק וולד שלמים. ועל וולד וולד תמורה בדפי"א, בשי"מ ובגרמ"ה: ועל וולד וולד תמורה. **שלא יקרב** בשי"מ: שלא יקרב. **על מה נחלקו** במשניות: ועל מה נחלקו. **רבי אליעזר אומר לא יקרב** במשניות ובגר"א: שר' אליעזר אומר לא יקרב. **אמר רבי פפיס** יש בכתי"ו ובמשניות: אמר ר' פפיס וכן בהמשך. **פרה של זבחי שלמים** במשניות: פרה זבחי שלמים. **קרבנו לה'** במקרא: קרבנו. **מתוך מעשיה** ניכרת בכתי"מ ובגר"א: מתוך מעשיה ניכרת מחשבתו ויש בכתי"ו: מתוך מעשה ניכר מחשבתו.

החיים

מוריגייהו המוריגים, הם שנקראו בצירוף הלשוני העברי-ארמי (בניב שאינו בבלי) 'מטה של טורביל' (מן היוונית ἐπιβραβεῖος (טריבולוס), שבין מובני: מגררה, מכונה של (דש). והרי זה לוח כבד שבתחיתיו חריצים או בליטות, שכאשר הבהמה גוררת אותו על התבואה שבגורן, נעשית פעולת הדישה (הפרדת גרעיני התבואה מן הקש).

זהו מורג מוזמן המשנה (שכמוהו מצוי עד היום) המורכב משלוש שורות של גלגלים משוננים, ועל גביו מקום ישיבה למנהיג את הבהמה.

אישים

ר' פפיס
ר' פפיס נזכר בין חכמי "כרם ביבנה" בדור חורבן הבית, ונראה שהיה בן דורו הצעיר של ר' יהושע כמה מעדויותיו, וכן כמה דברי הלכה ואגדה בשמו, נמצאים במשנה ובמקורות אחרים. על מאורעות חייו ותולדותיו אין בדינו ידיעות. השם פפיס הוא מיוונית Παιίς (פפיס) ופירושו: שוער, שומר הפתח (ויש כיוצא בו שם עברי — שְׁעָרָה שכתוב בדברי הימים א ח' לח). אבל יתכן שהוא צורה אחרת של השם פפוס.

אורה ההלכה
ולד שלמים וולד תמורת שלמים וולד שלמים וולד תמורת שלמים — הריהם קרבים כשלמים, שדינם כשלמים לכל דבר. וזה דווקא בולדות עצמם, אבל ולדי ולדות אינן קרבים, שנראה שהוא משהה אותן לגדל מהן עדריס, ולכן קונים אותן ואינו מקריבם. כמשנה וכדברי ר' יהושע בן לוי. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות תמורה פ"א ה"ז).

אלו קדשים

אֲתַנִּי תַנִּי [שנח] ר' חייא מדרש חכמים, שיש בו לסיועי [לטייען] לשיטת ר' יהושע בן לוי, שהכל סבורים, שאין ולדות ולדות השלמים קרבים, שכן נדרש המקרא בפרשת השלמים: **"אם כשב** הוא מקריב את קרבנו והקריב אותו..." (ויקרא ג, ז), ויש בכתוב זה שני מיעוטים: "כשב" משמעו וּלְדָ, ולא וּלְדָ הוּלַד, ולכן דווקא **ולד ראשון** (ולד השלמים עצמם) – קרב, ואילו **ולד שני** (ולד הולד) – אינו קרב. ועוד, מאחר ובפסוק זה עוסקים בענין השלמים, מכאן שדווקא הוא (ולד השלמים) – קרב, ואין ולד כל הקדשים קרב. הרי שאף מי שסבור שולדות השלמים קרבים (חכמים), מסכים שאין ולדות הולדות קרבים. ומבררים את המיעוט השני ששינוי במדרש חכמים זה, שדווקא הוא קרב ואין ולד כל הקדשים קרב: כולד דמאי [של מה, של איזה קדשים] מדובר? אי [אם] כולד של עולה ואשם – אין זה יכול להיות, שהרי קרבנות אלה זכרים הם, ולא יתכן שבני ולד הם. אי [אם] מדובר כולד של הטאת – הילכתא גמירי לה [הלכה למשה מסיני למודה היא] שלמיתה היא אזלא [הולכת], ולא להקרב! אמר רבינא: יש לתרץ כי בא הכתוב לאיתויי [להביא] במיעוט שאין ולדות שאר הקדשים קרבים, את ולד הבהמה המעושרת (קרבן מעשר בהמה) שלאחר שנתקדשה ילדה, ובא הכתוב ללמד שהולד אינו קרב. ושואלים: דין זה של ולד המעושרת שאינו קרב, למה לִי קרא [109]. והרי מגזירה שווה "עברה" האמור במעשר בהמה ("וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה", ויקרא כז, לב), "עברה" האמור בככור ("והעברת כל פטר רחם לה' וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה", שמות יג, יב) שולדו אינו קרב, קא גמר לה [הוא נלמד לו]! ומשיבים: אצטריך [נצרך] לימוד זה, שכן סלקא דעתך אמינא (היה עולה על דעתך לומר) כי מאחר וכלל בדרכי הלימוד הוא, שאין דנין (למדים בהיקש) את דיני של מי שאפשר שתהיה בו מציאות מסוימת (כגון ולד הנולד לבהמת מעשר) מזה שאי אפשר שתהיה בו אותה מציאות (כגון ככור, שאין בו לידה, שהרי אין בכור אלא זכר), ואין אם כן ללמוד אחד מהשני, משום כך קא משמע לן [הוא] הכתוב משמיע לנן] מיעוט זה בדינו של ולד מעשר בהמה.

אֲתַנִּי רַבִּי חֲזִיָּא לְסִיוֵעֵי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "אִם כְּשֶׁב הוּא מְקַרֵּיב", וְלֶד רְאִשׁוֹן – קָרַב, וְלֶד שְׁנִי – אֵינּוּ קָרַב. וְאֵינּוּ קָרַב, וְאֵינּוּ וְלֶד כָּל הַקֻּדְשִׁים קָרַב. וְאֵינּוּ וְלֶד כָּל הַקֻּדְשִׁים קָרַב, וְאֵינּוּ וְלֶד כָּל הַקֻּדְשִׁים קָרַב, וְאֵינּוּ וְלֶד כָּל הַקֻּדְשִׁים קָרַב.

ב "הַעִיר רַבִּי שְׁמֵעוֹן וְרַבִּי פַּפְיִיס" כו'. וְיִלְרַבָּא דְאַמֵּר: קֻדְשִׁים פִּינוֹן שְׁעֵבַר עֲלֵיהֶם רַגְלֵם אֶחָד – כָּל יוֹם וְיוֹם עוֹבֵר עֲלֵיהֶם בְּ"בַל תֵּאַחַר", מְעַצְרַת בְּעֵי מִיכְלֵיהּ! אָמַר רַב זְבִיד מְשָׁמִיָּה דְרַבָּא: פְּגוֹן שְׁהֵיָה חוּלָה בַּעֲצֻרַת. רַב אָשִׁי אָמַר: מַאי "חַג" נָמִי דְקַתְּנִי – חַג שְׁבוּעוֹת. וְאֵיךְךָ – כָּל הֵיכִי דְקַתְּנִי פִּסַח תְּנִי עֲצֻרַת. אִי הָכִי, מַאי אֶסְהַדוּתִיָּה? לְאַפּוּקֵי מְדַרְבֵּי אֲלֵיעֶזֶר, דְאַמַר: וְלֶד שְׁלָמִים לֹא יִקָּרַב שְׁלָמִים, קְמַסְהִיד הוּא – דְקָרַב.

ג משנה וּלְד תוֹדָה וּתְמוֹרְתָהּ, וּלְדוֹן, וְלֶד וְלְדוֹן עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת – הָרִי אֵלוֹ כְּתוּדָה, וּבִלְבַד שְׁאִין טְעוּנִין לַחֵם.

ד גמרא מָנָא הָגִי מִיֵּלִי? דְתַנּוּ רַבְנֵי: "מַהוּ אוֹמַר "יִקְרִיבְנֹו"? – מִפְּרִישׁ תּוֹדָה וְאֶבְדָּה, וְהַפְּרִישׁ אַחֲרַת תְּחִתְיָהּ, וְנִמְצָאת הָרְאִשׁוֹנָה, וְהָרִי שְׁתִּיהֶן עוֹמְדוֹת, מְנִין שְׁאִיזו שִׁירְצָה יִקְרִיב וְלַחְמָה עֵמָה?

ב פפיס על ולד שלמים שהוא קרב כשלמים. והוסף ואמר ר' פפיס בעדותו שהיתה להם פרה שנאכלה כזבחי שלמים כחג הפסח ואילו ולדה נאכל כשלמים ברגל אחר ("בחג"). ושואלים: לשיטת רבא שאמר בדין הקדשים: כיון שעבר עליהם לאחר שהקדישום רגל אחד, ולא הביאום בעליהם למקדש – כל יום ויום עובר עליהם באיסור "בל תאחר" ("כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו", דברים כג, כב), אם כן כבר **מעצרת** (חג השבועות) **בעי מיכליה** [צריך לאוכלו] את ולד השלמים שקרבו בפסח, ומדוע המתינו עד חג הסוכות (המכונה כרגיל "חג")? אמר רב זבид משמיה [משמו] של רבא בתשובה: מדובר במקרה שנאנס, ולא יכול היה להקריבו בעצרת. רב אשי אמר תירוצך אחר: מאי [מה] פירוש "חג" נמי דקתני [גם כן ששנינו] במשנתנו בעדותו של ר' פפיס? – חג שבועות, ולא חג הסוכות. ושואלים: ואידך [והאחר]. רבא], שלא פירש כן את דברי ר' פפיס, והוכרח לפרש את דבריו במקרה של מי שחלה, מדוע לא פירש כרב אשי? ומשיבים: כל היכי דקתני [היכן] מקום ששונה התנאן במשנה "פסח", והוא מציין גם את חג השבועות בדבריו, הריהו תני [שנוחה] את השם "עצרת" כשמו של חג השבועות, ולא את השם "חג". ושואלים: אי הכי [אם כן], שלא הובא ולד השלמים כחג השבועות, אלא רק כחג הסוכות, משום שהבהמה היתה חולה (כהסברו של רבא), או שאכן הביאוהו כחג השבועות (כהסברו של רב אשי), מאי אסהדותיה [לשם מה באה העדות] של ר' פפיס? ומשיבים: לאפוקי [להוציא. לשלול] משיטת ר' אליעזר שאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים, לכך קמסהיד [מוציא] הוא שקרב ולד השלמים, ושאף נהגו כך למעשה.

ג משנה ועוד בדין ולדות הקרבנות. הולד הנולד לבהמה שהיא קרבן תודה, וכן בהמת חולין שהיא תמורתה של בהמת קרבן תודה, וכן ולדן של אלו, ואף ולד ולדן עד סוף כל הדורות – בהרי אלו דינם כתודה עצמה, לדיני ההקרבה, ובלבד (מלבד) הלכה זו: שאין אלו טעונין (חייבים בהבאת) לחם עם התודה כתודה עצמה.

ד גמרא שנינו בסוף המשנה שולד ותמורת התודה אינם חייבים בהבאת לחם עם הקרבנם, ושואלים: מנא הני מילי [מנין אלו הדברים]? ומשיבים: דתנו רבנן [שכן שנו חכמים] על האמור בפרשת התודה "אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן וריקקי מצות משוחים בשמן...." (ויקרא ז, יב), מהו אמר (מה מלמדנו הכתוב) "תודה יקריבנו"? עניינו של זה – המפריש בהמה לקרבן תודה, ואבדה, ועמד והפריש לקרבנו בהמה אחרת תחתיה, ולאחר מכן נמצאת הבהמה הראשונה, ועתה הרי שתיהן עומדות לפניו להקרבה. מנין שאיזו משתיהן שירצה בה להקרבה, שיקריב אותה ולחמה עמה?

קיונים

אין דנין אפשר משאי אפשר שאלה זו, אם דנים אפשר משאי אפשר במדות שהתורה נדרשת בהן, מצויה בכמה מקומות בתלמוד. ונחלקו אמוראים בדעת ר' עקיבא האומר שאין דנים אפשר משאי אפשר, האם גם כאשר מדובר בלימוד בדרך היקש, גם אז אין למדים אפשר משאי אפשר? ולדעת רב פפא, הרי במקרה זה "על כרחך הקישן הכתוב", ודנים אפשר משאי אפשר (ראה גדה לו,ב). וכן סבורים גם בירושלמי (תרומות פ"ב ה"א). ומשם ראיה לפסק הרמב"ם במקומות שבהם דנים אפשר משאי אפשר (ראה זבחים צח,א ובקן אורח). **כיון שעבר עליהם רגל אחד** ובסוגיה המקבילה במסכת ראש השנה מצויינת גירסה "כיון שעברו עליו שלשה רגלים". ויש מי שפירש את הסתירה, שבסוגיה במסכת ראש השנה מדובר בענין מצות העשה להקריב את המוקדש לקרבן בהקדם, שאף שעובר עליה כבר אחרי הרגל הראשון, מכל מקום אינו עובר בכל יום ויום. אולם לאחר שלושה רגלים הריהו עובר בכל יום ויום. ולכן נקטה שם הגמרא בלשון "שלשה רגלים". ואולם סוגייתנו אינה עוסקת במצות העשה אלא בלא תעשה ("בל תאחר"). ונסתר מגירסת סוגייתנו ענין העשה. אכן שאלו על הגירסה שלפנינו, שהרי אין לאו של "בל תאחר" אלא לאחר שלשה רגלים. ובשטמ"ק הגיה כאן "בעשה" (יוט"ד).

כל יום ויום עובר עליהם ויש מי ששאל: מפני מה אין אומרים שעובר על כך בכל שעה (או בכל רגע) שמאחר מלהקריב? ומסביר על פי הר"ח, כי כיון שאיסור האיתור קשור ביום מסוים, יום הרגל, הרי כל יום ויום הוא יחידה לעצמה לענין זה. ובאופן אחר כתב המאירי, שכיון שהקרבנות קרבים רק ביום ואין הלילה זמנם, הרי אין לראות את הזמן שלאחר הרגל כיחידה אחת אלא כימים נפרדים, שיש "בל תאחר" לגבי כל אחד מהם. כגון שהיה חולה **בעצרת** רוב המפרשים מסבירים שהיה הולד חולה (וראה תוס' ר"ה ו,ב ד"ה "שהיה" ובאחרונים, שהעירו שאף חולה בחולי עובר אין מקריבים). אך הר"ח פירש שהיה בעליו

תמורה

פרק שלישי

כשב – משמעו: ולד טלה. הוא קרב – ולד שלמים, דהא קרא בשלמים כתיב. ולד דמאי – קא ממעט, דלמרת: ואין ולד כל הקדשים קריבין. ולד המעושרת – מעשר צהמה, שילאה נקצה נעשירי – ולדה אינו קרב, אלא ירעה ויאָכַל צמומו לנעלים, כדין מעשר שנאכל צמומו לנעלים. מבכור גמר –

וצנכור לא קרב ולד דידיה, דהא ליכא ולד צנכור, דהא זכר הוּא. בכל יום ויום עובר בעשה – "וצאת שמה והצאתם סס", דמשמעו: ברגל ראשון שמצא שמה, הניא כל נדרים שעליך. מעצרת בעי למיכליה – דבשלמא צפסח לא אקרביה, דלימור: ממוסר זמן הוּא, דנולד צפסח, ועבר הרגל קודם שימלאו לו שבעה ימים. ואידך – רב זביד אמר לך: כל היכא דתני "פסח" וצעי לאדכורי מידי נעצרת – תני "עצרת", ולא קרי ליה "חג". אכל אי הוּא מדכר לפסח בלשון "חג המצות" – הוּא תני לעצרת בלשון "חג". אי הכי – דהאי "חג" שבעות הוּא, אי נמי דהוּא – מוּלָה. מאי אסהדותיה – דרבי פפיס, מלי אתא לאשמעינן? דבשלמא אי אמרת דהאי חג סוכות, ונעצרת לא הוּא מוּלָה – אתא רבי פפיס לאפוקי מדכרא, אלא השתא מלי שמעינן מנייה?

משנה הרי אלו כתודה – וקריבין, ונאלנן ליוס ולינה. **גמרא** מהו אמר התורה (ליה) יקריב – א"ס על תודה יקריבו והקריבו" וגו'. דהוּא [מנן] למכנז: "א"ס על תודה) והקריב על זבח המזוה".

תוספות

תני רבי חייא לסיועי לרבי יהושע בן לוי אם כשב הוא מקדיש ולד ראשון הוא קרב ולד שני אינו קרב – והיינו על כרחך כרבנן. דאי לרבי אליעזר – ולד ראשון אינו קרב כלל. והך דרשה אינה אלא אסמכתא בעלמא. דהא ודאי הא דולד שני אינו קרב היינו מדרבנן, שמא יגדל ממנו עדרים עדרים. ובפסחים (צו,ב) מוקי לה להאי לדרשא אחרנא.

מעצרתא בעי למיכליה – אבל לא פריך: מפסח בעי למיכליה,

דאפשר דמחוסר זמן היה.

אי הכי מאי אסהדותיה – דבשלמא אי לא היה חולה בעצרת, והאי חג הסוכות – קאתא רבי פפיס לאפוקי דרבא. אלא השתא מאי אשמעינן?

ב פפיס בעדותו שהיתה להם פרה שנאכלה כזבחי שלמים כחג הפסח ואילו ולדה נאכל כשלמים ברגל אחר ("בחג"). ושואלים: לשיטת רבא שאמר בדין הקדשים: כיון שעבר עליהם לאחר שהקדישום רגל אחד, ולא הביאום בעליהם למקדש – כל יום ויום עובר עליהם באיסור "בל תאחר" ("כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו", דברים כג, כב), אם כן כבר **מעצרת** (חג השבועות) **בעי מיכליה** [צריך לאוכלו] את ולד השלמים שקרבו בפסח, ומדוע המתינו עד חג הסוכות (המכונה כרגיל "חג")? אמר רב זביד משמיה [משמו] של רבא בתשובה: מדובר במקרה שנאנס, ולא יכול היה להקריבו בעצרת. רב אשי אמר תירוצך אחר: מאי [מה] פירוש "חג" נמי דקתני [גם כן ששנינו] במשנתנו בעדותו של ר' פפיס? – חג שבועות, ולא חג הסוכות. ושואלים: ואידך [והאחר]. רבא], שלא פירש כן את דברי ר' פפיס, והוכרח לפרש את דבריו במקרה של מי שחלה, מדוע לא פירש כרב אשי? ומשיבים: כל היכי דקתני [היכן] מקום ששונה התנאן במשנה "פסח", והוא מציין גם את חג השבועות בדבריו, הריהו תני [שנוחה] את השם "עצרת" כשמו של חג השבועות, ולא את השם "חג". ושואלים: אי הכי [אם כן], שלא הובא ולד השלמים כחג השבועות, אלא רק כחג הסוכות, משום שהבהמה היתה חולה (כהסברו של רבא), או שאכן הביאוהו כחג השבועות (כהסברו של רב אשי), מאי אסהדותיה [לשם מה באה העדות] של ר' פפיס? ומשיבים: לאפוקי [להוציא. לשלול] משיטת ר' אליעזר שאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים, לכך קמסהיד [מוציא] הוא שקרב ולד השלמים, ושאף נהגו כך למעשה.

ג משנה ועוד בדין ולדות הקרבנות. הולד הנולד לבהמה שהיא קרבן תודה, וכן בהמת חולין שהיא תמורתה של בהמת קרבן תודה, וכן ולדן של אלו, ואף ולד ולדן עד סוף כל הדורות – בהרי אלו דינם כתודה עצמה, לדיני ההקרבה, ובלבד (מלבד) הלכה זו: שאין אלו טעונין (חייבים בהבאת) לחם עם התודה כתודה עצמה.

ד גמרא שנינו בסוף המשנה שולד ותמורת התודה אינם חייבים בהבאת לחם עם הקרבנם, ושואלים: מנא הני מילי [מנין אלו הדברים]? ומשיבים: דתנו רבנן [שכן שנו חכמים] על האמור בפרשת התודה "אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן וריקקי מצות משוחים בשמן...." (ויקרא ז, יב), מהו אמר (מה מלמדנו הכתוב) "תודה יקריבנו"? עניינו של זה – המפריש בהמה לקרבן תודה, ואבדה, ועמד והפריש לקרבנו בהמה אחרת תחתיה, ולאחר מכן נמצאת הבהמה הראשונה, ועתה הרי שתיהן עומדות לפניו להקרבה. מנין שאיזו משתיהן שירצה בה להקרבה, שיקריב אותה ולחמה עמה?

של הקרבן חולה. ובפירוש הדברים כתבו האחרונים ש"עצרת" הוא שם חג השבועות בלשון חז"ל, אבל לא בלשון התורה, שכן בלשון התורה הריהו נקרא "חג השבועות", או "יום הכבודים". ומשום כך סבור רב זביד, שבכל מקום ששנה התנא "פסח" שהוא לשון חכמים, אף שנה "עצרת" שהוא לשון חכמים. אמנם כאשר אחז התנא בלשון תורה, וקרא לחג הפסח "חג המצות", אף חג השבועות נקרא בפיו "חגי" כאמור בתורה "חג השבועות" (הגם שבתורה אין הוא נקרא "חג" סתם, אלא "חג השבועות") (חזו"י, משמיהו).

אורה ההלכה

קדשים שעבר עליהם רגל אחד כל קרבן שחובה על האדם להביאו לבית המקדש להקרבה, בין נדר בין נדבה, מצות עשה מן התורה היא שיביאו ברגל שפגע בו תחלה, שנאמר: "ובאת שמה... והבאתם שמה" וגו', כלומר, בעת שתבוא לחוג תביא כל קרבן שאתה חייב בו. הגיע הרגל ולא הביא – הרי זה ביטל מצות עשה. עברו עליו שלושה רגלים ולא הביאו – הריהו עובר באיסור לא תעשה, שנאמר: "לא תאחר לשלמו". ואולם אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו עליו רגלי השנה כולה. כגירסת הגמרא בדברי רבא במסכת ראש השנה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פ"ד ה"ג).

ולד תודה ותמורתה וכו' ולד קרבן תודה וולד תמורתה – יקרבו כתודה. ואולם אינם טעונים לחם, לפי שאין מביאים לחם אלא עם התודה עצמה, שנאמר: "על זבח התודה", ולמדו חכמים: עליו – ולא על ולדה, עליו – ולא על תמורתה. והוּו דווקא בולדות עצמם, אבל ולדי ולדות אינם קרבים, שזורו חכמים שאינו מקריבם. שלא כדעת התנא במשנה. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות תמורה פ"ד ה"א).

מסורת הש"ס

א. תמורה כ.ב. ילק"ש תורה טב.

ב. (הלימוד) סוכה נ.ב. יבמות מו,א, סא.ב. הוריות ו.ב. זבחים יט,א. צח,א. מנחות פב,א, פג,א. תמורה טז,ב. גדה לו,ב. ירושלמי תרומות פ"ב ה"א. מדרש תנאים לדברים כב, ז. ילק"ש תורה לה. תמט. תסב. תצד. תצה. תקט. תקמא.

ג. ר"ה ו,א.

ד. תוי"כ ויקרא ז, יב (בשניני קל). מנחות עט,ב. עיין תוספתא מנחות פ"ח כ. משנה מנחות עט,ב.

מנחות

גרוסת

תני רבי חייא בכתיימי ובשיימי: **תני רב חינא**.

אי דעולה בכתיימי: **אי ולד דעולה**.

ולד המעושרת בכתיימי: **ולד מעשר**.

עברה עברה מבכור בכתיימי ובשיימי: **העברה העברה מבכור**.

העיד רבי שמעון בשיימי כבמשנה: **העיד ר' יהושע**.

עובר עליהם בכל תאחר יש בכתיימי, ברשיימי ובשיימי: **עובר עליהן בעשה**.

מיכליה בכתיימי וברשיימי: **למיכליה**.

ואידך – **עצרת** בכתיימי

חסר קטע זה. ובשיימי: **ורב זביד אמר לך אי עצרת היא חג שבועות קרי לה**.

קמסהיד הוא דקרב בכתיימי: **הוא מסהיד דקרב**.

עד סוף כל הדורות במשניות: **עד סוף כל העולם**.

ובלבד שאין טעונין לחם בדפיא ובמשניות: **ובלבד שאינן טעונין לחם** יש בכתיימי: **ובלבד שאינה טעונה לחם**.

מהו אמר יקריבנו יש בכתיימי, ברשיימי ובגריי"א: **מהו אמר תודה יקריב**.

מפריש תודה **ואבדה**

בכתיימי: **מנין למפריש תודתו ואבדה** ויש בכתיימי ובשיימי: **מנין למפריש תודה ואבדה** ובגריי"א: **הפריש תודה ואבדה**.

ולחמה עמה בכתיימי חסרות מילים אלו.

תלמוד לומר תודה יקריב – מכל מקום. שניה – אם יקריבנו לאחרי שהקריב הראשונה. יקריבנו – אחד ולא שנים, ומלחם הוא דקא ממעט, דלילו מהקרבה לא ממעט לה שניה. כדגמירין להו מ"אס על תודה", דקריבה. מניין לרבות כו' – להקרבה. וחליפות – כגון אגדה והפריש אחרת מחמיה.

משנה תמורת עולה – כגון המיר זכר בעולה. וילדה התמורה זכר. וילדה התמורה זכר.

גמרא מאי שנא – תמורת עולה דלא פליגי רבנן, דצדנרי הכל קאמר "הרי אלו" כו', והיין כליל לאישים. ובסיפא גבי ולד עולה – פליגי רבנן, דהוא עמו לא יקריב אלא דמיין במחלוקת שנויה – כשם שחולקין בסוף, כך חולקין בגמרא. וישא דקמי "הרי אלו בעולה" – רבי אליעזר היא. גבי ולד תמורה אימיה קריבה – אלו אימיה ממש, אלא הקדש ראשון שנאו אלו כולן מכתו הוא קרב, דזכר הוא, אכל גבי מפריש נקבה לעולה – היא היתה הקדש ראשון, ולא קריבה. תמורת אשם – ירעו, דהלכה למשה מסיני הוא: כל שנחטאת מתה – נשטם רועה, ותמורת חטאת מתה. לנדבה – לשופרות, שקריעין מדיניהן נדבת זכור. ימותו – דלית ליה "כחטאת כאשם" גריד מסכת זבחים (ז). יביא בדמיהן עולה – דמוותרת לנדבת יחיד אולי. הוא עצמו – ולד תמורה – לא. אלמא, כיון דאימיה לא חויה להקריבה עולה, דלן נקבה קריבה עולה. ועוד: דאפילו הואי זכר גמירי דתמורת אשם רועה, הילך ולד נמי לא קרב. וזילד עולת נקבה אמאי קאמר דקרב? דאיכא שם עולה על אמו – המפריש נהמה לעולה – איכא עלה שם עולה, דהא לעולה הקדשה. ואי משום דנקבה היא – אפילו הכי שם עולה עליה, שהרי מנינו נקבה בעולת העוף. ועוד: דהא לכשתמכר – דמיה עולה, דהיינו לשם עולה.

תוספות

וחליפות – צריך עיון מה חליפות? דאי הפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות – הא כבר שמעינן ליה מרישא דברייתא!
אבל גבי ולד תמורה דאימיה נמי קריבה – לאו אימיה ממש, אלא הקדש ראשון שבאו אלו מכחו, והוא קרב, דזכר הוא.

בדמיהן אין הוא עצמו לא – ואם תאמר: מאי קא משמע לן? דלמא שאני הכא דלא קרב – דכל שבחטאת מתה באשם רועה, וילד חטאת מתה, ומשום הכי באשם ירעה, אבל הוא עצמו לא יקרבו! ויש לומר: דלא נגמרה באשם רועה אלא בהני דשייכי כחלכתי באשם, כגון מתו בעליו או נתכפרו, או תמורה או עברה שנתה, דכל הני ארבע דשייכי באשם כחלכתי. אבל ולד אשם דלאו כחלכתי הוא, דאשם זכר הוא ולא שייך ביה ולד – בהא לא נגמרה ההלכה.

אלא לדידכו דאמריתו לא קרב – ואם תאמר: תיקשה מרבנן לרבנן, לפי הא דאמר רבא לעיל דהיכא דאימיה קריבה אפילו רבנן מודו דולד נמי קרב, והכא בולד תמורת אשם אימיה קריבה, אם כן הוה להו למימר דולד עצמו יקרבו! ויש לומר: דרב חסדא דהכא לית ליה האי שינויא דרבא דלעיל, אלא סבירא ליה כדמשני רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה ורבי אליעזר היא. ורבא דמשני לעיל דהיכא דאימיה קריבה אפילו רבנן מודו, משני הכא שינויא אחרת, כדאיתא בסמוך דרבא משני שינויא אחרת. ומורי הרמ"ר פירש דלעולם מצוי למימר דרב חסדא נמי אית ליה שינויא דרבא דלעיל, דהא דאמר דהיכא דאימיה קריבה אפילו רבנן מודו, הני מילי גבי ולד תמורת עולה דעיקר תחילת הקדש קרב עולה, ומשום הכי דין הוא שיהא הולד עצמו קרב עולה. אבל הכא גבי ולד תמורת אשם, דעיקר תחילת הקדש קרב אשם ולא עולה, אין דין שיהא הולד קרב עולה. והכי נמי קאמר לרבי אליעזר במפריש נקבה לעולה וילדה, דאין עיקר קרב עולה אלא רועה הולד עצמו קרב. הכי נמי הוה ליה למימר בולד תמורת אשם, ואף על גב דאין עיקר ההקדש קרב עולה, הולד עצמו קרב. מורי הרמ"ר.

עיונים

וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר בדמיו עולה עיין בעיונים ברף ט"א.
דאיכא שם עולה על אמו ראה רש"י. ורבינו גרשום מסביר עוד שאין זו עולת חובתו אלא נדבה, שכן האומר "הרי עלי עולה" יכול לפטור את נדבתו זו בעולת העוף (כשיטת ר' אלעזר בן עזריה שהאומר "הרי עלי עולה" מביא תור או בן יונה). משום כך אחר שהפריש בהמה נקבה זו לעולתו אף שאינה ראויה, מכל מקום חלה קדושת עולה על בהמה זו, והריהו קדושה בקדושת הגוף, ואף ולדה קדוש בקדושת הגוף, וקרבו.

אורה ההלכה

תמורת עולה זכר – תמורת העולה, אם היא זכר – תקרב עולה. ואם היא נקבה – תרעה עד

תלמוד לומר (מלמדנו הכתוב): "תודה יקריב" – ללמד, שכל תודה שהיא, בין הראשונה בין השניה, רשאי הוא להקריבה. ושואלים עוד: יכול תהא אף התודה השניה טעונה לחם? – לכך תלמוד לומר בלשון המסייגת "יקריבנו" – דווקא אחת באה עם לחם, ולא שתיים. ועוד: מניין לרבות אף את הולדות תמורות וחליפות (שאברה התורה הראשונה, והפריש בהמה אחרת במקומה, ולאחר מכן נמצאה בהמה אחרת הראשונה)? – לכך תלמוד לומר (מלמדנו הכתוב): "ואם על תודה" – שכולן קרבות תמורה. יכול יהו כולן טעונות לחם? – תלמוד לומר: "על זבח התודה" – רק התודה עצמה טעונה לחם, ולא ולדה ותמורתה וחליפתה טעונה לחם.

ה משנה בהמת חולין (זכר) שהיא תמורת בהמת עולה, וכן ולד בהמת התמורה (אם המיר בהמת חולין נקבה בבמת עולה וילדה זו זכר), ואף ולד ולד ולדה של תמורת העולה, עד סוף כל דורות העולם – הרי אלו דינם כעולה עצמה, וטעונין (חייבים) בכל דיני הקרבת העולה: הפשט העור וניתוח הבשר וכליל לאשים (שריפת כולה על אש המזבח). המפריש בהמה ממין נקבה לקרבן עולה (וקרבן עולה בא רק מן הזכרים), ואם ילדה אותה בהמה זכר – הרי דינו של זה, אף שהוא זכר (וזכר עולה לקרבן עולה), שירעה עד שיסתאב (יפול בו מום), וימכר, ויביא בדמיו עולה. ר' אליעזר אומר: הוא (הולד) עצמו יקרבו עולה.

ו גמרא מאי שנא רישא דלא פליגי, ומאי שנא סיפא דפליגי? אומר רבה בר בר חנה: במחלוקת שנויה, ורבי אליעזר היא. ורבא אמר: אפילו תימא רבנן, עד כאן לא פליגי עליה דרבי אליעזר אלא גבי מפריש נקבה לעולה – דאימיה לא קריבה, אכל תמורה – דאימיה נמי קריבה, אפילו רבנן מודו. ומי אמר רבי אליעזר יקרבו עולה הוא עצמו? ורמינהו: תמורת אשם, ולד תמורה, ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם – ירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויפילו דמיו לנדבה. רבי אליעזר אומר: רבי אליעזר אומר: יביא בדמיהן עולה. בדמים – אין, הוא עצמו – לא. אמר רב חסדא: רבי אליעזר לדבריהם דרבנן קאמר להו. לדידי – סבירא לי דאפילו ולד נמי קריבה עולה, לדידכו דאמריתו רועה – אודו לי מיהת, דמותרות לנדבת יחיד אולי. ואמרי ליה: מותרות לנדבת ציבור אולי. רבא אמר: עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הוא עצמו יקרבו עולה – אלא במפריש נקבה לעולה, דאיכא שם עולה על אמו,

מסורת הש"ס ה. תמורה כ"ב (משנה). ו. שבעות י"ב, זבחים ק"ג. תמורה י"ג.

גרסות **ואם על תודה** בכתה"י: אם על תודה. **ולד תמורה** במשניות **ולד** תמורה (בדפי"א: **ולד** תמורתה. **ולד ולד** וילדה במשניות: **ולדו** וילדו ובשי"מ: **ולדה ולד** ולדה. **עד סוף כל העולם** במשניות: **עד סוף העולם**. **וטעונין הפשט** בכתה"י: **וטעונה הפשט**. **רבי אליעזר** יש בכתה"י, בדפי"א ובשי"מ: **ר' אלעזר** וכן בהמשך. **עד כאן לא פליגי** בכתה"י: **עד כאן לא פליגי רבנן**. **דאימיה לא קריבה** בכתה"י: **דאימיה לא קדשה**. **אבל תמורה** בכתה"י ועוד: **אבל גבי ולד תמורה** וכן הוא ברשי' ובשי"מ.

ולדו ולדו בכתה"י: **ולדו** וילדו. **לדידכו** דאמריתו רועה בכתה"י: **לדידכו** דאמריתו לא יקרבו עולה. **ואמרי ליה** בכתה"י: **ואמרי ליה** רבנן. **רבי אליעזר** הוא עצמו בשי"מ: **ר' אלעזר** הוא עצמו.

לשוך

סאב משמעות המלה היא: טמא. וכן הוא בתרגום למקרא. כאן השימוש הוא בחשאלה, שאף שאין הקרבן טמא, מכל מקום הוא נפסל במומו.

ו גמרא שנינו בתחילת המשנה כי ולד תמורת עולה הריהו קרב כעולה, ואילו בסופה נחלקו חכמים ור' אליעזר בדיונו של ולד בהמה נקיבה שהוקדשה לעולה, ושואלים: מאי שנא רישא דלא פליגי [מה שונה תחילת המשנה, שלא נחלקו בה חכמים ור' אליעזר]. והכל מודים שקרב, ומאי שנא סיפא דפליגי [ובמה שונה סוף המשנה, שנחלקו בה? אומר רבה בר בר חנה: אף במקרה המתואר בתחילת המשנה, במחלוקת היא שנויה בין חכמים לר' אליעזר, והדעה המובאת במשנתנו שיטת ר' אליעזר היא. ורבא אמר: אפילו תימא רבנן [תאמר כי כשיטת חכמים היא תחילת משנתנו], ואולם יש לומר כי עד כאן לא שמענו כי פליגי עליה [נחלקו עליו] על ר' אליעזר אלא דווקא גבי [אצל] בענין המפריש נקבה לעולה שלדעתם אין הולד קרב, משום דאימיה [שאר] עצמה לא קריבה. אבל במקרה של ולד תמורה – כיון דאימיה נמי [שאר] עצמה לא קריבה, אפילו רבנן מודו [חכמים מודים] שהולד עצמו יקרבו. ושואלים: ומי [והאם] אומר ר' אליעזר שיקרב עולה הוא עצמו? ורמינהו [ומושללים]. מראים סתירה] מן האמור במשנה להלן כ"ב, ששנינו: בהמת חולין (בין זכר ובין נקיבה) שהיא תמורת קרבן אשם, וכן ולד בהמה (נקיבה) תמורה של קרבן אשם, וכן ולדו וילדו ולדו עד סוף כל דורות העולם – דינם שירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויפילו (וימסרו) דמיו לצורך עולות נדבה של הציבור. ר' אלעזר אומר: ימותו. ר' אליעזר אומר: אלא הבעלים עצמו של בהמת התמורה יביא בדמיהן עולה. ומתוך דיוק דברי ר' אליעזר נלמד: בדמים המתקבלים ממכירתו של ולד התמורה – אין יביא קרבן עולה, אבל הוא ולד התמורה עצמו – לא קרב כעולה! אמר רב חסדא: ר' אליעזר לדבריהם דרבנן קאמר להו [של חכמים אמר להם], שכן אמר: לדידי [כי כשנעצמן] – סבירא לי [אני סבור] שאפילו הולד עצמו נמי [גם כן] קריבה עולה. ואולם לדידכו דאמריתו [לכם], לשיטתכם, שאומרים אתם] שהיא רועה ולכשיפול בה מום תימכר ויביא בדמיה עולה – אודו [הודו] לי מיהת [לפחות] שמתורות הכסף שנושאר לאחר שקנו באשם עולה [לנדבת יחיד אולי] [הולכים], ולא לנדבת ציבור. ואמרי ליה [ואמרו לו] חכמים בתשובה: מותרות לנדבת ציבור אולי [הולכים]. רבא אמר הסבר אחר: עד כאן לא שמענו כי קאמר [אמר] ר' אליעזר שהוא הולד עצמו יקרבו עולה – אלא דווקא במפריש נקבה לעולה, וילדה, וטעם הדבר: דאיכא [שכן יש] שם עולה על אמו,

שיפול בה מום, ותמכר, ויביא בדמיה עולה. כמשנה. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות תמורה פ"ג ה"א). **ולד תמורה** ולד תמורת העולה וילד ולדה עד סוף העולם – הרי אלו כעולה, והם עצמם קריבים עולה, וכל מעשיהם כמעשה העולה. כמשנה. (רמב"ם שם פ"ד ה"ה). **המפריש נקבה לעולה** הפריש נקבה לעולתו וילדה, אף על פי שילדה זכר – ירעה עד שיפול בו מום, וימכר, ויביא בדמיו עולה. כשיטת התנא קמא. (רמב"ם שם פ"ד ה"ה). ספר עבודת הלכות פסולי המוקדשין פ"ד ה"ז.

תמורת אשם ולד תמורה זכר ולד תמורת האשם וילד ולדה עד סוף העולם ירעו עד שיפול בהם מום, וימכרו, ויפילו דמיהם לנדבה. כשיטת התנא קמא במשנה להלן. (רמב"ם ספר קרבנות שם ה"ז).